

M10.1 ja M10.2 Ympäristökorvaukset

Kehys ja tavoitteet

Toimenpiteen kehys on 1 585 milj. euroa.

Tavoitteeksi on asetettu, että toimenpiteen toteutusala on 1,9 milj. ha. Toimenpiteestä on sidottu 96 % kehyksestä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Hakeminen vuonna 2017

Ympäristökorvausten maksua haettiin päätukihaussa sähköisesti Vipu-palvelussa tai paperilla 15.6.2017 saakka. Syysilmoitukset olivat auki 5.10. – 31.10.2016 välisen ajan.

Ympäristökorvausten valvonta

Ympäristökorvauksen valvonnassa oli vuonna 2017 noin 2 500 tilaa. Osa tukiehdoista tarkastettiin paikan päällä tilalla kasvukauden aikana ja osa kasvukauden päätyttyä talviaikaisessa asiakirjavalvonnassa ja kasvipeitteisyysvalvonnassa. Talviaikainen asiakirjavalvonta ja kasvipeitteisyysvalvonta on tehtävä valmiiksi 15.5.2018 mennessä.

Paikan päällä tapahtuvassa valvonnassa todettiin eniten tukiehtopuutteita vesistöjen varsilla olevissa suojakaistoissa sekä monimuotoisuuspeltojen ja kerääjäkasvien kasvivaatimuksissa. Perustason vaatimuksissa laiminlyöntejä oli eniten valtaojien ja vesistöjen varsilla olevissa pientareissa. Lisäksi viljelytavassa todettiin erilaisia puutteita.

Ympäristösitoumuksen tukiehdoissa vaaditut asiakirjat (esim. viljavuustutkimukset) tarkastetaan lohkoakohtaisesti talviaikaisessa asiakirjavalvonnassa. Asiakirjavalvonta on kesken ja tulokset ovat saatavilla vasta kesäkuussa 2018. Asiakirjavalvonnassa on tavallisesti todettu paljon puutteita viljavuustutkimuksissa ja lannoitustasoissa.

Ympäristökorvausten maksaminen

Maaseutuvirasto aloitti vuoden 2017 ympäristökorvauksen ennakoiden maksamisen 16.11.2017. Tuolloin maksettiin ympäristösitoumuksen, ympäristösopimusten sekä vanhojen ohjelmakausien ympäristötuen erityistukisopimusten perusteella maksettavat korvaukset.

Ympäristösitoumuksesta ja ympäristösopimuksista maksettiin 85 % korvausten määrästä. Ennakkomaksut olivat poikkeuksellisesti suurempia, koska komissio oli antanut hyväksyntänsä korotuksille haasteellisen kasvukauden ja maatalouden vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi.

Tukivuoden 2016 ympäristökorvauksen toinen erä maksettiin kesäkuussa 2017. Tukivuoden 2017 toisen erän tavoiteaikataulu on kesäkuu 2018.

Maksujen kohdistuminen vuonna 2017

Vuonna 2017 lannoitusta ja kasvinsuojelua koskeviin ympäristötoimenpiteisiin kohdistui 104,91 miljoonaa euroa. Kasvipeitteisyyttä ja erilaisia luonnonhoidollisia nurmia edistäviin toimenpiteisiin kohdistui yhteensä 80,28 miljoonaa euroa. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon käytettiin 38,81 miljoonaa euroa ja lannan käytön tehostamista edistäviin toimenpiteisiin käytettiin 8,04 miljoonaa. Alkuperäisrotujen kasvattamiseen käytettiin 3,2 miljoonaa ja erilaisiin kosteikko- ja valumavesitoimenpiteisiin 7,08 miljoonaa euroa. Toimenpiteet on lähtökohtaisesti suunniteltu monivaikutteisiksi.

Tavoiteindikaattorien toteuma vuonna 2017.

Tavoitealat ovat ylittyneet vesienhoitoon ja maaperään kohdistuvista toimenpiteistä koostuvissa indikaattoreissa. Luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien toimien alaa kuvaavasta indikaattorista on toteutunut noin 68 %.

Tavoiteindikaattori	Indikaattorin selite	Tavoiteala, ha	Toteuma, ha
T9	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty luonnon monimuotoisuutta tukeva hoitosopimus (ha) (kohdeala 4A)	399 800	271 246
T10	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty hoitosopimus vesienhoidon parantamiseksi (ha) (kohdeala 4B)	1 814 100	1 881 368
T12	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty hoitosopimus maaperän hoidon parantamiseksi ja/tai maaperän eroosion torjumiseksi (ha) (kohdeala 4C)	1 225 000	1 445 464

Ympäristösitoumus

Ympäristösitoumukseen sitoutui vuonna 2015 viisivuotisin sitoumuksin noin 86 % aktiiviviljelijöistä, jotka hakivat suorien tukien perustukea. Vuonna 2016 sitoumuksia oli voimassa noin 44 000 kappaletta. Sitoumusten määrä väheni vuodesta 2015 noin 1 400 tilalla, kun samanaikaisesti perustukea hakeneiden tilojen määrä väheni noin 1300 tilalla. Vuonna 2017 sitoumuksia oli voimassa noin 43 400 kappaletta. Sitoutuneiden määrä väheni siten noin 600:lla. Sitoutuneiden suhteellinen osuus perustukea hakeneista aktiiviviljelijöistä on kuitenkin vuonna 2017 pysynyt lähes entisellään.

Sitoumusala oli vuonna 2016 noin 2,08 miljoonaa hehtaaria eli yli 90 % suorien tukien perustukea hakeneiden tilojen kasvulohkojen pinta-alasta. Sitoumusala väheni vuodesta 2015 noin 1 500 hehtaaria, kun samanaikaisesti perustukea hakeneiden ala väheni noin 9 400 hehtaaria. Vuonna 2017 sitoumusala väheni noin 7 700 hehtaaria ollen yhteensä noin 2,07 miljoonaa hehtaaria. Vuoden 2017 sitoumusala voi vielä tarkentua ympäristösitoumuksen toisen erän maksamiseen mennessä.

Ympäristösitoumusten tavoiteala täyttyi jo ensimmäisenä sitoumusvuonna 2015, eikä uusia sitoumuksia ole sen jälkeen tehty. Sitoumusalan hallinnan muutoksissa, kuten sukupolvenvaihdoksissa, luopujan olemassa olevaa sitoumusta voidaan jatkaa tai se voidaan jakaa.

Ympäristösitoumusten myönnetty ala tilakohtaisessa toimessa on pysynyt lähes ennallaan sitoumuskauden alusta lähtien peltoviljelykasvilla. Osin peltoviljelykasvien alaa siirtyi puutarhakasvien viljelyyn. Puutarhakasvien ala tilakohtaisessa toimenpiteessä kasvoi vuonna 2017 edellisestä vuodesta yli 5 500 hehtaarilla ja ensimmäiseen sitoumusvuoteen nähden yli 9 500 hehtaarilla. Puutarhakasvien alan kasvaminen monipuolistaa tilojen kasvivalikoimaa ja voi edistää viljelykiertoa.

Vuoden 2017 syksyn vaikeat korjuuolosuhteet ja peltojen märkyys ovat oletettavasti vaikuttaneet siihen, että peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden toimenpiteessä on vuonna 2017 ollut aiempaa enemmän tiloja korkeimmissa peitteisyysprosenttiluokissa. Pinta-alan kasvua on tapahtunut myös valumavesien hallinnan, puutarhakasvien orgaanisen katteen käytön ja vaihtoehtoisen kasvinsuojelun toimenpiteissä sekä monimuotoisuuspeltojen toimenpiteessä. Lietelannan sijoittamisen toimenpide keskittyy entistä harvemmillä tiloilla, mutta levitysalassa ei ole vuonna 2017 tapahtunut merkittävää muutosta.

Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättämisen toimenpiteen alentuneet pinta-alat voivat liittyä koko kasvukauden sateisuuden aiheuttamiin viljelytekniisiin haasteisiin. Suojavyöhykenurmien pinta-ala vähenee, kun uusia aloja ei ole voinut ilmoittaa ja aiemmin ilmoitettuja jää pois mm. valvonnan havaintojen ja tilamäärän vähenemisen myötä. Pinta-alan vähenemistä on tapahtunut myös monivuotisissa ympäristönhoitonurmista, viherlannoitusnurmista ja kerääjäkasveissa. Luonnonhoitopeltonurmien määrä on vähentynyt lähes 7 500 hehtaaria edellisestä vuodesta. Vähenemä on yli kaksi kertaa suurempi kuin edellisenä vuonna.

Vuoden 2016 lohkokohtaisten toimien pinta-aloissa voidaan havaita, että ohjelmamuutoksella vuodelle 2016 määritellyt tilakohtaiset enimmäispinta-alarajaukset ovat vähentäneet näiden toimien pinta-aloja. Vuoteen 2017 ei sen sijaan kohdistunut uusia hallinnollisia rajoituksia toimenpiteiden toteuttamiselle.

Ympäristösitoumuksen toimet	Tukivuosi 2015			Tukivuosi 2016			Tukivuosi 2017		
	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *
Sitoumukset ja sitoumusala yhteensä	45 376	2 082 395	234 568 781	43 954	2 080 893	215 502 880	43 321	2 073 196	221 669 826
Tilakohtainen toimi yht.		1 809 968	101 852 090		1 810 981	102 668 691		1 824 596	104 013 196
Ravinteiden tasapainoinen käyttö, peltoviljelykasvit	44 189	1 778 547	95 613 235	43 107	1 775 415	95 582 241	42 428	1 783 497	95 990 348
Ravinteiden tasapainoinen käyttö, puutarhakasvit	4 062	31 421	6 238 855	4 239	35 566	7 086 450	4 521	41 099	8 022 847
Lohkokohtaiset toimet									
Lietelannan sijoittaminen peltoon	5 330	217 108	8 676 845	5 144	186 004	7 437 716	5 031	188 468	7 548 324
Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen	1 028	15 270	610 325	941	13 370	534 669	828	11 863	491 402
Valumavesien hallinta yht.	2 397	48 437	4 996 896	2 338	49 105	5 126 736	2 462	52 948	6 617 871
Säätösalaajitus	1 970	39 502	2 763 461	1 911	39 715	2 779 583	1 979	41 857	3 280 025
Säätökastelu	408	8 689	2 171 997	410	9 171	2 292 353	463	10 753	3 242 878
Kuivatusvesien kierrätys	19	246	61 438	17	219	54 800	20	338	94 967
Ympäristönhoitonurmet yht.	33 944	138 260	35 869 862	32 872	134 758	35 230 877	30 995	126 657	34 390 615
Suojavyöhykenurmet, kohdentamisalue	4 069	24 253	12 084 996	4 047	24 182	12 070 535	4 013	24 015	12 044 574
Suojavyöhykenurmet, muu alue	6 100	32 902	14 761 761	5 984	31 987	14 371 864	5 942	31 665	14 293 207
Monivuotiset ympäristönurmet	473	2 630	129 691	448	2 837	141 686	392	2 703	137 439
Luonnonhoitopeltonurmi, kohdentamisalue	11 278	56 093	6 670 207	10 945	54 477	6 523 245	10 157	48 629	5 925 710
Luonnonhoitopeltonurmi, muu alue	12 024	22 382	2 223 207	11 448	21 274	2 123 548	10 491	19 645	1 989 685
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla yht.	1 003	3 987	1 926 137	966	4 078	1 981 443	981	4 289	2 091 406
Yksivuotiset puutarhakasvit	106	292	87 245	96	267	79 863	104	284	84 810
Monivuotiset puutarhakasvit	897	3 695	1 838 892	870	3 812	1 901 580	877	4 006	2 006 596
Peltoluonnon monimuotoisuus yht.	24 514	301 615	34 300 378	21 107	168 222	21 323 618	20 197	163 357	22 343 338
Viherlannoitusnurmet	4 135	23 932	1 290 684	3 709	21 906	1 181 229	3 135	19 380	1 066 407
Kerääjäkasvit	10 866	251 178	25 089 441	8 039	118 588	11 849 680	7 173	109 797	11 311 111
Saneerauskasvit	577	4 474	1 340 402	706	6 208	1 860 262	964	10 239	2 888 568
Monimuotoisuuspellot, kohdentamisalue	3 542	8 595	2 567 294	3 375	8 132	2 429 285	3 444	8 780	2 608 660
Monimuotoisuuspellot, muu alue	5 394	13 436	4 012 556	5 278	13 388	4 003 162	5 481	15 161	4 468 592
Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu yhteensä	263	1 863	693 571	254	2 071	770 073	253	2 364	874 963
Menetelmäryhmä 1	123	303	151 420	112	307	152 899	122	400	195 173
Menetelmäryhmä 2	140	1 560	542 151	142	1 764	617 175	131	1 964	679 789
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys yht.	37 301	1 442 480	45 642 677	36 032	1 430 936	40 429 056	35 242	1 441 175	43 298 710
20 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	3 212	122 498	489 524	4 814	172 031	687 269	4 107	158 981	644 301
40 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	4 172	186 041	3 343 383	4 945	218 095	3 922 266	4 195	191 064	3 528 872
60 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	5 734	282 108	10 141 221	7 135	340 829	12 256 583	6 712	322 269	11 917 135
80 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	13 421	525 606	28 335 485	8 793	379 055	20 444 246	10 142	446 809	23 901 813
20 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	568	19 037	76 064	1 111	35 823	143 044	875	27 799	117 515
40 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	1 367	57 967	521 122	2 053	77 804	699 320	1 761	70 350	650 502
60 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	8 827	249 223	2 735 879	7 181	207 301	2 276 327	7 450	223 903	2 538 572

* Myönnetyn määrärahan maksaminen tuensaajille jakautuu tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

Ympäristösopimukset 2017

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidosta sopimusmäärä kasvoi vuodesta 2016 vuoteen 2017 yhteensä 205 sopimuksella ja ala yli 2 200 hehtaarilla. Sopimuksia oli vuonna 2017 voimassa 2 271 tilalla yhteensä 3 050 ja ne koskivat yhteensä noin 31 400 hehtaaria (tavoiteala 42 000 ha). Ohjelmakauden loppuun saavutettavaksi suunnitellusta tavoitealasta on siten toteutunut noin 75 %. Sopimusalasta noin 37 % on arvokkaaksi perinnebiotoopiksi luokiteltua, 46 % muita perinnebiotooppeja ja 17 % muita kuten luonnonlaitumia, metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä.

Kosteikon hoidon sopimusmäärä kasvoi 28 sopimuksella, 61 hehtaarilla vuodesta 2016. Kosteikkosopimuksia oli vuonna 2017 voimassa 274 kappaletta ja ne koskivat yhteensä 903 hehtaaria (tavoiteala 1 100 ha). Tavoitealasta on toteutunut noin 82 %. Tavoitealan toteutuminen ohjelmakauden loppuun mennessä on todennäköistä, kun huomioidaan, että kaikille ei-tuotannollisilla investoinneilla perustettaville vielä keskeneräisille kosteikoille tehdään ympäristösopimus investoinnin valmistuttua.

Kurki-, hanhi, ja joutsenpeltojen sopimus ei ole ollut haettavana vuosina 2016 ja 2017, sillä jo vuoden 2015 haku ylitti asetetun tavoitealan. Vuonna 2015 haettujen sopimusten sopimuskausi eli toimenpiteen toteutus tiloilla alkoi kuitenkin tässä sopimustyyppissä vasta vuonna 2016. Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto-sopimuksia oli voimassa vuonna 2017 yhteensä 51 kappaletta kokonaisalaltaan 854 hehtaaria (tavoiteala 800 ha).

Pinta-alaperusteisiin ympäristösopimuksiin myönnettiin vuonna 2017 yhteensä noin 16,54 miljoonaa euroa.

Ympäristösopimus	2015			2016			2017		
	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*
Yhteensä**	2 114	13 692 306	2 476	15 689 906	2 511	33 180 16 544 777			
Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito, yht.	2 485	26 217 13 353 642	2 845	29 199 14 792 527	3 050	31 423 15 582 531			
Luonnonlaidun ym.	820	3 669 1 649 803	1 007	4 596 2 065 413	1 121	5 426 2 446 010			
Perinnebiotooppi	1 236	12 116 5 445 110	1 379	13 534 6 089 323	1 454	14 521 6 328 024			
Arvokas perinnebiot	429	10 432 6 258 729	459	11 069 6 637 791	475	11 477 6 808 497			
Kosteikon hoito	208	754 338 664	246	842 378 716	274	903 416 343			
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto***			51	864 518 664	51	854 545 902			

* Myönnetyn määrärahan maksaminen tuensaajille jakautuu tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

** Sopimuksia omaavien tilojen lukumäärä.

*** Kurki- hanhi- ja joutsenpelto-sopimusta haettiin vuonna 2015, mutta sopimukset alkoivat vasta vuonna 2016.

Sopimuksia alkuperäisrotujen kasvattamisesta tehtiin vuonna 2015 yhteensä 806 kappaletta. Vuonna 2016 määrä kasvoi 905 sopimukseen. Vuonna 2017 ei voinut tehdä kokonaan uusia sopimuksia, jolloin sopimusmäärä laski 904 sopimukseen. Eläinyksikkömäärä kuitenkin kasvoi vuoden 2016 yhteensä 8 000 eläinyksiköstä 8 300 eläinyksikköön vuonna 2017 (tavoitemäärä 7 000 eläinyksikköä), sillä

sopimuseläinten määrää sai lisätä vielä toisena ja kolmantena sopimusvuonna olemassa oleviin sopimuksiin. Vuonna 2017 alkuperäisrotusopimuksia oli yhteensä 706 tilalla. Usealla tilalla oli siten enemmän kuin yksi sopimus. Alkuperäisrotujen kasvattamisen ympäristösopimuksia maksettiin vuonna 2016 noin 2,48 miljoonaa euroa ja vuonna 2017 yhteensä 3,2 miljoonaa euroa. Sopimuseläinten määrä kasvoi vuonna 2017 kaikissa roduissa lukuun ottamatta länsisuomen karjaa ja maatiaiskanoja. Sopimusten piirissä on eniten suomenlampaita.

Alkuperäisrotu	Tiloja v. 2016, kpl	Eläimiä 2016, kpl	Eläimiä 2016, ey	Tiloja v. 2017, kpl	Eläimiä v. 2017, kpl	Eläimiä v. 2017, ey
Suomenlammas	230	16 183	3237	227	16 779	3355,8
Ahvenanmaanlammas	16	483	97	16	515	103
Kainuunharmaa lammas	47	1 679	336	47	1 820	364
Itäsuomen karja	182	1 608	1608	179	1 833	1833
Pohjoissuomen karja	133	674	674	130	704	704
Länsisuomen karja	161	1 132	1132	158	1 128	1128
Suomenhevonen	109	428	428	108	437	437
Suomenvuohi	13	1 636	327	11	1 772	354,4
Maatiaiskana	29	973	*	28	953	*

* Maatiaiskanoilla korvaus ei määräydy eläinyksiköiden perusteella.

Aiempien ohjelmakausien ympäristötuen erityistukisopimukset

Erityistukisopimuksia kaikilta aiemmilta ohjelmakausilta oli voimassa vuonna 2017 yhteensä 670 sopimusta. Sopimukset olivat pääasiassa 10- tai 20-vuotisia sopimuksia suojavyöhykkeistä sekä kosteikkojen tai luonnon monimuotoisuuden hoidosta. Sopimukset koskivat noin 2 900 hehtaaria ja niistä maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 0,9 miljoonaa euroa. Ohjelmakauden 2000-2006 kymmenvuotisia erityistukisopimuksia ei vuonna 2017 enää ollut voimassa.

Erityistukisopimus ja sopimuksen ohjelmakausi	Tiloja v. 2016	Ha v. 2016	Euroa v. 2017	Tiloja v. 2017	Ha v. 2017	Euroa v. 2017
Yhteensä	949	3 373	1 079 787	670	2 895	888 164
Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito 10v. (2007-)	119	523	223 476	107	496	212 452
Suojavyöhykkeen perust. ja hoito 20 v. (-1999)	280	541	293 464	116	244	141 983
Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito 10v. (2000-)	8	25	11 468	-	-	-
Monivaikutteisen kosteikon hoito 10 v. (2007-)	12	25	11 156	13	25	11 696
Kosteikon perustamisen ja hoito 20 v. (-1999)	27	38	23 045	15	24	14 806
Laskeutusaltaan perust. ja hoito 20 v. (-1999)	142	36	21 138	102	28	17 157
Turvelpeltojen pitkäaikainen nurmiviljely (2007-)	149	1 408	145 286	145	1 398	146 917
Luonnon ja maiseman monimuotoisuus 10 v. (2007-)	136	519	206 353	121	474	209 556
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen 10 v. (2000-)	4	17	6 711	-	-	-
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen 20 v. (-1999)	27	62	36 814	20	53	46 877
Maiseman kehittäminen ja hoito 10 v. (2000-)	1	1	494	-	-	-
Maiseman kehittäminen ja hoito 20 v. (-1999)	44	176	100 382	31	152	86 720

Alatoimenpide 10.2

Toimenpide käsittää kolme geenipankkisäilytyssopimusta

- alkuperäiskasvien ylläpito
- alkuperäiskasvien varmuuskokeelmat
- alkuperäiseläinten perimän säilytys

Uusia viisivuotisia alkuperäiskasvien ylläpito-sopimuksia haettiin vuonna 2017 yhteensä 4 kpl. Vuonna 2016 ei alkanut uusia sopimuksia. Vuonna 2017 maksettiin voimassa oleesta 10 sopimuksesta yhteensä 9 sopimukselle. Maaseutuvirasto maksoi vuosina 2015 ja 2017 alkaneille sopimuksille vuoden 2017 korvauksen yhdessä erässä marraskuun puolivälissä 2017.

Alkuperäiskasvien varmuuskokeelman ja alkuperäiseläinten perimän säilytys -toimenpiteissä on molemmissa voimassa yksi sopimus. Alkuperäiskasvien varmuuskokeelmat sopimuksen toisesta sopimusvuodesta maksettiin vuoden 2017 joulukuussa ja alkuperäiseläinten perimän säilytys - sopimuksesta maksetaan loppukeväältä 2018. Sopimuksista maksetaan viisivuotisen sopimuskauden aikana toteutuman mukaan kuitenkin enintään 30 000 euroa sopimusvuotta kohti alkuperäiskasvien varmuuskokeelmat -toimenpiteessä ja 60 000 euroa sopimusvuotta kohti alkuperäisrotujen perimän säilytys -toimenpiteessä.

Alatoimenpiteestä 10.2 maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 63 694 euroa. Tästä suurin osa noin 33 334 euroa kohdistui alkuperäiskasvien varmuuskokeelmiin.

Ympäristöasioihin kohdistuvien maaseutuohjelman toimenpiteiden tuloksellisuuden arviointi

Vuonna 2017 valmistui maaseutuohjelman arviointi, jossa tarkasteltiin ympäristöön vaikuttaviksi suunniteltujen toimenpiteiden toteumaa vuosina 2015-2016. Arvioinnin toteutti Luonnonvarakeskus ja se on saatavissa osoitteesta <http://jukuri.luke.fi/handle/10024/540249>.